ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2026/ № 1. 1-2

Termiz – 2026

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020 yil 19 oktyabrda 1122 raqami bilan ro'yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko'chirma va ma'lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko'chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 12.03.2026
Qog'oz bichimi: 70x85
Bosma tabog'i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog'ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko'chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko'chasi, 43.
Telefon: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz
Rasmiy sayt:
https://journaltersu.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisodiyot fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY'ATI:

Bekpo'lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o'rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas'ul muharrir)
O'ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Zabita Mahammad qizi Teymurlu, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent (Ozarbayjon)
Tarana Imomverdi qizi Xojieva, filologiya fanlari doktori, professor (Ozarbayjon),
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O'zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Normat Yo'ldoshev, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Baxtiyor Xolmuxamedov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O'zbekiston)
Asqar Eshmo'minov, f.f.d., professor (O'zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O'zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Alibek Omonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O'zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d., dotsent (O'zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To'raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 12.03.2026
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
https://journaltersu.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ,
доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Забита Магомед кызы Теймурлу, доктор философии по филологии, доцент (Азербайджан)
Тарана Имамверди гызы Хаджиева, доктор наук, профессор (Азербайджан)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бахтиёр Холмухамедов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, д. ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Алибек Омонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н., доцент (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 12.03.2026
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
https://journaltersu.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV,
doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Zabita Magomed kyzy Teymurlu, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Azerbaijan)
Tarana Imamverdi gizi Khadzhieva, Doctor of Sciences, Professor (Azerbaijan)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Kholmukhamedov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, doct. of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)
Alibek Omonturdiev, Doctor of Philosophy in Philology (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, Doctor of Philosophy in Philology, Associate Professor (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

PARDAYEV AZAMAT BAXRONOVICH
So‘zning lingvistik tabiati xususida 7

HAMIDOVA MUHAYYOXON OBIDOVNA
Shukur Xolmirzayev nasrida milliy mentalitetning badiiy talqini 11

ABDURAXMONOV XUDOYNAZAR ABDIRAYIMOVICH
Mavhum otlarning kognitiv-semantik va diskursiv xususiyatlari:
zamonaviy tilshunoslik yondashuvlari asosida tahlil 16

ASADOV TO‘LQIN HAMROYEVICH
Predmet-belgi ma’noli ayrim morfologik oraliq so‘zlarning qiyosiy-tarixiy tavsifi 22

G‘AYBULLAYEVA DILDORA FAYZULLA QIZI
O‘zbek tilidagi insonning fizik xususiyatlarini
ifodalovchi frazeonimlarning semantik-stilistik tahlili 26

NASHIROVA SHAXNOZA BURIYEVNA
Ikki tilli lug‘atlar: nazariy asoslar va tarixiy yondashuv 29

NORKUZIYEVA DILDORA
Til tizimiga kiritilgan zoonim va zoomorfizmlarning
qiyosiy tipologik tadqiqotlardagi tahlili 33

ERGASHEVA DILRABO ALLANAZAROVNA
Epitet – badiiy matnni obrazli ifodalovchi vosita 38

AVEZOVA GULNOZA KAMILOVNA
Komil Avazning nasriy asarlarida dialektizmlarning qo‘llanilishi
(«Sozanda» romani misolida) 41

AMONOVA ZAMIRA
Nemis va o‘zbek tillarida destruksiyani ifodalovchi
fe’llarning metaforik qo‘llanilishi 44

NE’MATOVA O‘G‘ILOY AKRAM QIZI
«Maxzan ul-asror” dostonining badiiy-tasviriy
vositalari va uslubiy xususiyatlari 53

TUROBOVA MATLUBA RAXMATULLAYEVNA
Sun’iy intellekt tizimlarida o‘zbek tili leksikografik bazasini
shakllantirishning innovatsion usullari 56

KO‘CHIYEVA SHABNAM ISOMIDDIN QIZI
Tilshunoslikda disleksiya va disgrafiyaning
neyrolingvistik va psixolingvistik tadqiqi masalalari 60

OZADOVA MA’MURA ERGASHEVNA
Xorazm xalq qo‘shiqlari tilidagi manglay leksemasining lingvokulturologik va
lingvopoetik xususiyatlariga doir 63

МУНДАРИЖА

ALLAQULOVA SADOQAT AXMAT QIZI
O‘zbek tilining umumiy izohli lug‘atlarida etnoleksemalar berilishining qiyosiy tahlili 65

O‘RAZOV ALISHER DONIYOROVICH
O‘zbek tilida leksemaning semantik tabiati 68

JUMAYEVA KUMUSH TURSUNALIYEVNA
O‘zbek tili o‘zlashma qatlam somatik lesemalarida leksik tipologiya 72

MURODQULOVA IRODA SHAROFIDDINOVNA
Semurg‘ obrazining lingvomadaniy talqini (o‘zbek xalq dostonlari misolida) 76

ADABIYOTSHUNOSLIK

АСРОРОВ АКБАР, БОЛТАЕВ МАРДОН
Шоҳона сатрлар соҳиби – Султон Убайдий 80

SAMATOV SHOMAT, XO‘JANOVA OZODA
Buyuk shoir xotirasiga munosib haykal 85

ABDULLAYEV RAMAZON
Composing tatabbu‘ poetry in the time of Mu‘izzī and after him 88

JEPBAROWA SAÝAT KURBANMIRATOWNA,
EGENMURADOV ARZUV ANNAMIRATOVICH
Magtymguly Pyragynyň döredijilik äleminde möwlana Lutfynyň edebi poetik täsiri 93

ABDUXALIQOVA HILOLA G‘ULOM QIZI
XVIII–XIX asrlar o‘zbek dostonlarida tasavvufiy talqinlar 97

PAYG‘AMOVA SHIRIN JAKBARALI QIZI
Analitik folklorizmlarning poetik xususiyatlari 100

JAVLIYEV POYONBEK SHAVKAT O‘G‘LI
Usmon Azim nasrida lirik ohang 103

FERUZA RASULOVNA RASHIDOVA
The depiction of internal monologue as a form of artistic psychologism
in the novels of the Bronte sisters 106

TA’LIM

MASHARIPOVA NARGIZA OTAXONOVNA,
BAXRAMOVA MALIKA MUZAFFAROVNA
Sun’iy intellektli o‘yin yordamida inglizcha so‘z boyligini oshirish
(o‘zbek madaniyati asosida) 109

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, ta'lim. 2026; 1-2
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

NEMIS VA O'ZBEK TILLARIDA DESTRUKSIYANI IFODALOVCHI FE'LLARNING METAFORIK QO'LLANILISHI

Amonova Zamira,
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti
mustaqil tadqiqotchisi

Tilshunoslikda fe'llar semantik tizimining markaziy birliklaridan biri bo'lib, ular nafaqat harakat va jarayonlarni, balki inson tafakkuri, ruhiy holati va ijtimoiy munosabatlarini ham ifodalash imkoniga ega. Ayniqsa, destruksiya semali maydon fe'llari dastlab jismoniy buzilish, yemirilish va parchalanish jarayonlarini anglatgan bo'lsa-da, til taraqqiyoti davomida ular metafora asosidagi ko'chma ma'nolarda qo'llanila boshlagan. Ularning ma'no ko'chishidagi o'ziga xos jihatlarni o'rganish tilshunoslikning dolzarb masalalari qatoriga kiradi. Mazkur fe'llar ishtirokidagi metafora hodisasi nafaqat leksik-semantik o'zgarishlar, balki kognitiv jarayonlar bilan bog'liqligi aniqlangan bo'lib, ularning ma'no siljish sabablarini o'zaro qardosh bo'lmagan tillarda chog'ishtirish muhimdir. Tadqiqotda nemis va o'zbek tillarida destruksiyani ifodalovchi fe'llarning metaforik qo'llanilishi tahlil qilinib, ularning konnotativ ma'no kengayishi orqali insonning ruhiy holati, ijtimoiy munosabatlar va tabiiy hodisalarni ifodalash mexanizmlari o'rganilgan.

Mazkur tadqiqot nemis va o'zbek tillarida destruksiya semantikasi bilan bog'liq fe'llarning metaforik qo'llanilishini qiyosiy va kognitiv yondashuv asosda chuqur o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot usulologik asosi kognitiv semantika, qiyosiy tilshunoslik va konseptual metafora nazariyasiga tayangan holda shakllantirildi. Shu bilan birga, usulologiya destruksiya fe'llarining metaforik qo'llanishi orqali insonning ijtimoiy, psixologik va tabiat hodisalari bilan bog'liq konseptlarni qanday hosil qilishini aniqlashga xizmat qiladi.

Tadqiqot materiali sifatida nemis va o'zbek tillaridagi badiiy asarlar, ilmiy-nazariy matnlar, shuningdek, ommaviy axborot vositalari va internet-resurslardan olingan misollar tanlab olindi. Materiallar tanlashda asosiy mezon sifatida destruksiya fe'llarining denotativ ma'nosi, ya'ni jismoniy buzilish va vayronagarchikni ifodalashi, shuningdek, ularning metaforik, ya'ni mavhum tushunchalarni ifodalashdagi funksiyasi belgilandi.

Tadqiqotning birinchi bosqichida leksik-semantik tahlil usuli qo'llanildi. Ushbu usul yordamida destruksiya semali fe'llarning lug'aviy ma'nosi, semantik tarkibi, denotativ va konnotativ komponentlari batafsil o'rganildi. Ayniqsa, fe'llarning metaforik qo'llanilishi natijasida yuzaga keladigan semantik siljishlar, ma'no kengayishlari va kontekstga qarab yuzaga keladigan yangi ma'nolar tahlil qilindi. Misol uchun, nemis tilidagi zerbrechen, explodieren va o'zbek tilidagi portlamoq, buzilmoq fe'llari kontekstga qarab ruhiy, ijtimoiy va abstrakt jarayonlarni ifodalashda metaforik kengayishlarga ega ekanligi aniqlanadi. Shu bilan birga, leksik-semantik tahlil destruksiya fe'llarining asosiy ma'nolarini aniq ajratib, ularni metaforik qo'llanishi jihatidan guruhlash imkonini berdi.

Keyingi bosqichda qiyosiy tahlil usuli asosida nemis va o'zbek tillaridagi destruksiya fe'llarining metaforik qo'llanishi chog'ishtirildi. Bu usul tillararo o'xshashlik va farqlarni aniqlash, metaforik model va strukturalarni solishtirish, shuningdek, tilga xos konseptual xususiyatlarni ochib berishda muhim ahamiyat kasb etdi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, nemis tilida ba'zi destruksiya fe'llari texnik, ilmiy va siyosiy kontekstlarda keng metaforik qo'llanilsa, o'zbek tilida ularning metaforik qo'llanilishi ko'proq badiiy, psixologik va ijtimoiy diskurslarda kuzatiladi. Shu tarzda qiyosiy tahlil ikki tilning metaforik semantik tizimlarini, ularning konseptual ramkalarini solishtirish va umumlashtirish imkonini beradi.

Tadqiqotda shuningdek kognitiv xaritalash (conceptual mapping) usuli keng qo'llanildi. Bu usul destruksiya fe'llarining metaforik qo'llanilishida ishtirok etuvchi manba va nishon sohalarini aniqlashga xizmat qiladi. Masalan, jismoniy portlash va buzilish jarayonlari (manba sohasi) psixologik, ijtimoiy yoki tabiat hodisalariga (nishon sohasi) metaforik ko'chiriladi.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, nemis va o'zbek tillarida destruksiya fe'llarining metaforik qo'llanishi nafaqat leksik va semantik darajada, balki kognitiv konseptlar va diskurs kontekstida ham farqlanadi. Shu bilan birga, kontekstual tahlil fe'llarning ekspressiv funksiyalarini ochib beradi.

Leksik-semantik, qiyosiy, kognitiv xaritalash va kontekstual tahlil usullarining qo'llanilishi destruksiya semantikasi bilan bog'liq metaforik jarayonlarni tizimli va chuqur yoritishga imkon beradi. Shu tarzda tadqiqot nafaqat ikki tilning metaforik semantik tizimini solishtirish, balki inson tafakkuri va konseptual faoliyatining lingvistik talqinini aniqlash imkoniyatini yaratadi. Bu yondashuv nemis va o'zbek tillarida destruksiya semali fe'llarning metaforik qo'llanilishini ilmiy jihatdan asoslab beradi va kognitiv, qiyosiy va lingvistik tahlil uchun mustahkam usulologik poydevor yaratadi.

Tadqiqotni amalga oshirish davomida G.Lakoff, M.Johnson, V.Apresyan, V.Teliya, N.Arutyunova, M.Umarxo'jayev, H.Jamolxonov, Sh.Safarov singari xorijiy hamda o'zbek olimlarining ushbu masalani yoritishdagi yondashuvlari asosidagi tahlil natijalariga erishildi.

Biron predmet yoki hodisa nomining forma hamda funksiya o'xshashligi asosida boshqa predmet va hodisaga ko'chishini[1] anglash bilan bir qatorda, shaxs ongida kechadigan semantik siljish, g'ayritabiiylik, normadan chetlashish, og'ish, almashtirish, ifodaning kognitiv tahlil asosidagi analogini qo'llash amallari aynan metaforada aks etadi.[2] Ta'kidlash joizki, metaforalar milliy madaniyatning muhim elementlarini ifodalovchi so'zlar - konseptlar sifatida xalqning madaniyati, urf-odatlari, o'ziga xosligi, turmush tarzi, ayrim hollarda tiqodi, geografiyasi, iqlimini o'zida aks ettirib, yorqin badiiy obrazlarni yaratishda alohida ahamiyatga ega. H.Jamolxonov tabiricha, metafora «bajarilgan yoki bajariladigan ish-harakatlar o'rtasidagi nisbiy o'xshashlik asosida shakllanadi: «urmoq» (qo'l yoki biror predmet vositasida zarba bermoq) - bosh leksik ma'no: Bektemir miltiq qo'ndog'i bilan uning peshanasiga bir urdi); «urmoq» (tanqid qilmoq - hosila ma'no; Ota-buvamni kovlab, gazetaga urib chiqishdi). «Metaforalashuv ko'chma ma'no yaratishning eng muhim usullaridan biri hisoblanadi va til nazariyasida so'z yasalishidan ham ko'ra muhimroq o'rin tutadi. Chunki metafora nafaqat nominativ birliklarni, balki tilning grammatik unsurlarini hamda matnning har qanday ma'noli bo'lagini - gapdan tortib butun matngacha kognitiv qayta ishlaydi».[3]

Ayrim falsafiy tadqiqotlarda til va mif bir xil manbadan kelib chiqqan bo'lib, ularning umumiy asosi metaforik tafakkurdir. Metafora shunchaki badiiy vosita emas, balki inson ongining dastlabki shakli bo'lib, aynan u orqali inson tashqi dunyoni anglaydi.[4] Shu sababli metafora mifologik vat il tafakkurining birligi hamda farqlarini tushuntiruvchi asosiy kalit vazifasini bajaradi.[5] Inson borliqni bevosita emas, balki til, mifologiya, san'at, din, ilmda (matematika, mantiq va b.) topadigan ramziy shakllar orqali idrok qiladi. Insonning hayvondan asosiy farqi ham uning aqlida emas, balki tashqi olamni ramzlash, nomlash va ma'no kashf ettirishdadir.[6] H.Werner metaforani bir tushuncha nomining unga o'xshash yoki muqobiliga ega boshqa soga ongli ko'chirilishi sifatida talqin qiladi. Bu jarayonda ikki mustaqil ma'no o'rtasida hayoliy harakat yuz berib, biri ifoda darajasida boshqasini almashtiradi. Muallifga ko'ra bunday metaforalarning kelib chiqishi mifologik tafakkur bilan bog'liq bo'lib, ayniqsa so'z va nomlarga qo'yilgan tabular (to'g'ridan-to'g'ri aytishdan qochish) muhim rol o'ynaydi.[7] Metaforaning bevosita inson ruhiyati bilan bog'liq tarzda vujudga kelishi to'g'risidagi tezislar H.Usener tadqiqida keltirilgan. Uning fikricha, inson tashqi olamdagi narsa va hodisalar bilan to'qnash kelganda kuchli ichki hayajon va sezgi uyg'onadi. Ana shu hayajon o'z-o'zidan tovushli ifodaga chiqadi va bu tovushlar asta-sekin nomga, ya'ni so'zga aylanadi. Demak metafora paydo bo'lgan bezak emas, balki tilning eng dastlabki, sezgi-obrazga tayangan shaklidir.[8] Metafora nafaqat so'zlarni qayta nomlash uchun, balki murakkab va noaniq tushunchalarni ongimizga yaqinlashtirib, ularni tushunishga imkon yaratib, fikrlashning vositasi sifatida murakkab konseptual maydonlarni idrok etishga xizmat qiladi. Ihtiyoriy metaforani tahlil qilganda, ikki obyekt doirasida mavhum komponentlarning aniq, ilmiy aoslangan o'xshashligi yaqqol ko'zga tashlanadi.[9] Bundan tashqari, metafora muammosi so'z va gapning lug'aviy (to'g'ridan-to'g'ri) ma'nosi bilan so'zlovchining asl nazarda tutgan ma'nosi o'rtasidagi farq bilan bog'liq. So'zning o'zida alohida «metaforik ma'no» bo'lmaydi. U so'zlovchining niyati orqali yuzaga keladi. Tinglovchi lug'aviy ma'no chegarasidan chiqib, muayyan tamoyillar asosida yashirin ma'noni an-

[1] Умархўжаев М.Э. Олмон тили лексикологияси ва фразеологияси, Андижон, 2010, - 49 б.

[2] Петров В.В. Язык и логическая теория: в поисках новой парадигмы. Вопросы языкознания, №2, 1998, С.41

[3] Jamolxonov H. Hozirgi o'zbek adabiy tili: Oliy o'quv yurtlari uchun darslik - Toshkent: Talqin, 2005. – 157 b.

[4] Телия В. Н. Метафоризация и ее роль в создании языковой картины мира И Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. – М., 1988. – С. 180.

[5] Cassirer E. Die Kraft der Metapher. In Sprache und Mythe. Leipzig – Berlin, 1925, S. 76.

[6] Cassirer E. Die Philosophie der Symbolischen Formen. Bd. 1 – 3. Berlin, 1923-1929. S.41-42

[7] Werner H. Die Ursprünge der Metapher. Leipzig, 1919, Kap. 3. S. 74

[8] Usener H. Götternamen. Versuch einer Lehre von der religiösen Begriffsbildung. Bonn, 1896, S. 3.

[9] José Ortega-y-Gasset. Las dos grandes metáforas. – In: Ortega-y-Gasset J. Obras Completes. Tomo II, Madrid, 1966, p. 387 – 400.

glaydi.[1] Metafora haqidagi taqqoslash va semantik o'zaro ta'sir nazariyalari bu jarayonni to'liq tushuntirib bera olmaydi, chunki ular lug'aviy ma'no bilan so'zlovchi ma'nosini aniq ajtatib ko'rsatmaydi. Shuning uchun asosiy vazifa – lug'aviy ma'no bilan nazarda tutilgan ma'no o'rtasidagi bog'lanish mexanizmini izohlashdan iborat bo'lib qolaveradi.[2] O.Karimov metaforani ijodiy faoliyat mahsuli sifatida tasvirlar ekan, uning zarurati haqida shunday yozgan: «bir tomondan shoirga dilidagini ifodalash, ikkinchi tomondan, she'rxonga ularni his qilishga qanchalik yordam berayotganini diqqat markaziga qo'yish muhim. Zero, metafora huddi badiiy asar yoki obraz kabi ikkala tomonni, ijodkor va o'quvchini birdek nazarda tutishni taqazo etadi».[3]

Kognitiv tilshunoslik asoschilari Kaliforniya universiteti tilshunos-nazaroyotchisi, professor J.Lakoff va Stenford universiteti faylasufi M.Johnsonlar tomonidan ishlab chiqilgan «Metaphors We Live By» (Biz yashaydigan metaforalar) nomli konseptual metafora nazariyasi yangicha yondashuvlar bilan to'ldirildi. Kognitiv nazariyaga ko'ra, matafora nafaqat badiiy vosita, balki inson tafakkurini tartibga soluvchi konseptual tizimdir.[4] Ular ko'plab mavhum tushunchalar inson (tanasi) duch kelgan tajribalar va fazoviy tasavvurlar orqali anglanilishini aniqlashdi. Bu har bir inson o'z atrofidagi dunyoni, boshqa odamlar bilan o'zaro munosabatni va kommunikatsiya jarayonlarini individual metaforik modellari ta'sirida tushunishini anglatadi. Demak, konseptual tizim ichki kognitiv olam xaritasi sifatida namoyon bo'ladi. Shunga ko'ra, muallife'lar til orqali inson tafakkuri qanday konseptual asoslar ustida qurilganini yaqqol namoyon etadigan kognitiv-metaforik modellar ustida ishlashdi. Bunda metaforalar ikki soha - «manba sohasi» (source domain) va «nishon sohasi» (target domain) o'rtasidagi ko'chish mehanizmi, ya'ni xaritalanish (mapping) asosida shakllanadi. Masalan, manba sohasi ko'pincha tabiat hodisalari (erish, so'nish, nurash), biologik jarayonlar (chirish, nobud - bo'lish, achish), mexanik jarayonlar (buzish, ishdan chiqish, kesish, yanchish, ezish) bo'lsa, nishon sohasi insonning ruhiy-emotsional holati, ijtimoiy-siyosiy tuzilmalar yoki iqtisodiy jarayonlar bo'ladi.

V.Gak ta'biricha metaforaning asosiy vazifasi badiiy obraz yaratishga borib taqalgan, biroq u yangi tushunchalarni belgilash uchun nomlash vazifasini ham bajargan.[5] Ushbu fikrga ergashgan holda, Ye.Kubryakova kognitiv metaforaga «yangi tushunchalarni ifodalovchi va shakllantiruvchi konseptlashtirishning bir ko'rinishi, uning ishtirokisiz yangi bilimlarni o'zlashtirib olish mumkin bo'lmagan kognitiv jarayon» sifatida qaraydi. Olima fikricha, insonga xos qobiliyatlarni ishga solish, ya'ni predmetlar, fikrlar yoki odamlarni tanib olish, aniqlash, o'xshash va farqli tomonlarini tahlil qilish bilan bog'liq yangi ma'lumotlarni olish uchun zaruriy komponent, ya'ni konseptual metafora ishlatiladi.[6] Demak, metafora inson tafakkuri va dunyoqarashining asosiy kognitiv mexanizmi sifatida hayotimizda yangi ma'no va yangi voqelikni yaratish imkonini beradi.[7]

N.Arutyunova metaforani tavsife'lashda uning funksional jihatlariga urg'u berdi. Olima tomonidan metaforalarga quyidagi turlarga ajratildi:

nominativ – voqelik obyektlarini nomlaydigan hamda konntekstga bog'liq bo'lgan metafora;

obrazli – yangi obraz yaratish, shuningdek predmetni individuallashtirishga xizmat qiladigan metafora;

kognitiv – bir predmetning boshqa turkumdagi predmet belgi va xususiyatlarini o'zlashtirib olishi jarayonida qo'llaniladigan metafora;

generallashtiruvchi – kognitiv metaforaning o'ziga xos natijasi sifatida so'zning ma'nosidagi mantiqning yo'qolishi sabab bo'ladigan va obtektlarni qiyoslash imkonini beruvchi mantiqiy polisemiyani hosil qiladigan metafora.[8]

A.Chudinovning kognitiv metaforalar bilan bog'liq tasnifi ham diqqatga sazovor. Ushbu tasnif semantik tamoyillarga asoslangan bo'lib, tilshunoslar fikricha turli metaforalarning manba sohasi bo'yicha kategoriyalashtirilishida muhim ahamiyatga molik. Olim tomonidan odam, buyumlar, jamiyat, tabiatga oid metaforalar tasnifi qayd etilgan bo'lib, ularning markazida inson turadi, ya'ni olam insonni o'rab turgan voqelik haqidagi tasavvurlarga asoslanadi.[9] «Metafora tasvorlash va tushuntirish vositasi sifatida

[1] Richards I. A. The Philosophy of Retorics. New York, 1950, p.138.

[2] John R. Searle. Metaphor. In Searle J. R. Expression and Meaning. Cambridge University Press, Cambridge – London – New York, 1979, p. 76-116.

[3] Karimov O. Metafora – poetik tafakkur asosi // Jahon adabiyoti, 2014-yil, 8-son. – 187 b.

[4] Сафаров Ш. Когнитив тилшунослик. "Сангзор" нашриёти, 2006,- 7б.

[5] Гак, В.Г. Метафора: универсальное и специфическое / В.Г. Гак. Метафора в языке и тексте: сборник. – Москва, 1988. – С. 11–66.

[6] Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова, В. З. Демьянков, Ю. Г. Панкрац, Л. Г. Лузина; Под общ. ред. Е. С. Кубряковой. – Москва: Филол. фак. МГУ, 1996. – С. 55.

[7] Лакофф Д., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живём. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – С.148.

[8] Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека. – М.: Языки русской культуры, 1998. – С. 366.

[9] Чудинов А. П. Очерки по современной политической метафорологии: Монография / Урал. гос. пед. ун-т. –Екатеринбург, 2013 – 176 с.

istalgan sohada qo'llanilishi mumkin: psixoterapevtik suhbatlarda ham, aviakompaniya uchuvchilari o'rtasidagi muloqotda ham, marosim raqslarida ham, dasturlash tilida ham, kvant mexanikasida ham. Metafora qayerda uchramasin, u doimo insonga xos harakatlar, bilim va tilni idrok etishni boyitadi».[1]

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, nemis va o'zbek tillarida destruksiya semasi bilan bog'liq fe'llarning metaforik qo'llanilishi nafaqat badiiy vosita, balki inson tafakkuri va konseptual tizimining asosiy komponenti sifatida faoliyat ko'rsatadi. Metaforalarning manba va nishon sohasi orqali kognitiv xaritalanishi, semantik siljishlar va polisemik natijalari inson tafakkuri, ijtimoiy va madaniy tajribalarni ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Shu bilan birga, metaforalar milliy madaniyat, urf-odat, turmush tarzi va ijtimoiy muhitni aks ettiruvchi konseptlar sifatida lingvistik va kognitiv tadqiqotlar uchun boy ilmiy materialni taqdim etadi.

Tilning semantik tizimi doirasida so'zlarning ichki bog'lanishlarini aniqlash vazifasi qo'yilganida, ya'ni ularning strukturaviy va o'ziga xos ma'no bog'lanishlarini belgilashda, leksik-semantik guruhlarni tadqiq qilish zarurligi ta'kidlanadi. Leksik-semantik guruhlar tadqiqotining asosi sifatida so'z, ya'ni tilning ko'pma'nolilik mezoniga ega asosiy birligi tanlanadi. Leksemaning ma'no ko'chishi ushbu leksema (mos, uyg'un ravishda) o'ziga biriktirib oladigan so'zlar taksonomik sinfining o'zgarishi bilan izohlanadi.[2] Masalan: Kemirmoq – qattiq narsani tish bilan qirib, ushatib maydalamoq; g'ajimoq. Suyak kemirmoq. Uch-to'rt yashar sap-sariq qizcha po'sti archilgan sabzi kemirib turibdi. (P.Tursun, O'qituvchi) Ushbu fe'l leksema ko'chma ma'noda - «tatalab qiynamoq, azob bermoq» ni bildiradi. U minut sayin yuragini kemirib ketayotgan bu dardni hech kimga ayta olmas... edi. (A.Qahhor, Qo'shchinor chiroqlari) Birinchi berilgan gapdagi fe'l (sabzini kemirmoq) denotat ma'noda qo'llanilib, ikkinchi gapda mavhum otni ifodalovchi ega (dard) ga birikkan holda, ruhiy kechinmalar kontekstida insonning ichki emotsional holatini ifodalamoqda. Bunda subyekt rolida kelgan abstrakt tushuncha (dard) jonlanib, go'yo shaxsni «tishlari bilan kemirishi»ni ifodalashi asosida ikkilamchi ma'no hosil qilgan. Yuqoridagi misolda berilgani kabi so'zlarning ma'no ko'chishida taksonomik sinf o'zgarishi nazarda tutiladigan bo'lsa, bizni qiziqtiradigan masalalardan biri, destruksiyani ifodalovchi fe'llarning ma'no ko'chishida aynan qaysi taksonomik sinflar ahamiyatga molik ekanligini tekshirishdir.

Nemis va o'zbek tillaridagi DIFda metafora yo'li bilan ma'no ko'chishida inson tajribasining turli sohalariga taalluqli konseptual asoslar ochib beriladi. DIF metaforik qo'llanilishi boshqa leksik-semantik guruhlardan sezilarli darajada farq qiladi. Denotativ ma'noda DIF moddiy dunyodagi predmetlarning buzilishi, yemirilishi yoki yo'q qilinishini ifodalasa, konnotativ kengayishda ijtimoiy munosabatlar, insoniy his-tuyg'ular, siyosiy hamda iqtisodiy soha tushunchalari, shuningdek, tafakkurdagi konkret destruktiv tajribalar abstrakt hodisalarga ko'chirilishi anglatadi: er hat mein Herz gebrochen – u ko'nglimni sindirdi (jismoniy emas, emotsional destruksiya); jamiyat yemirilmoqda – ijtimoiy destruksiya. DIF semantik yadrosida salbiy harakatning kuchli ifodasi mujassam bo'lgani uchun, konnotativ ma'noda ham salbiy bo'yoqdorlik ustuvorlik qiladi - das Erlebnis hat seine Liebe abgekühlt 'Hodisa uning muxabbatini sovitdi (so'ndirdi)'. Biroq bu fikr DIF metaforik ko'chimida ijobiy bo'yoqdorlik semantikasi mavjud emasligini anglatmaydi – seine Wut war abgekühlt 'uning g'azabi sovidi (hovridan tushdi); ihm schmolz das Herz bei diesen Bitten'- iltijolardan uning yuragi erib ketdi (mehribonlik va rahm-shafqat hissiyotiga to'ldi).

Insoniyat yaralishi bilan, uning tanasi tabiat hodisalariga moslashib boraveradi. Yoz va qish, issiq va sovuqning ta'sirida yashab kelayotgan inson qishda issiqlikka, yozda sovuqqa ehtiyoj sezishi tabiiy hodisa. Demak, metaforalashuv mexanizmi inson o'zini o'rab turgan tashqi moddiy olamdan qabul qilayotgan va idrok etayotgan jismoniy harakatlar va hodisalarning o'z ichki dunyosida qayta idrok etishi asosida yuz beradi. Shu bois, psixologik-metaforik qatlamda fe'llar insonning g'azab, tushkunlik, befarqlik, nafrat, bezovtalik, dard, g'amginlik, tashvishlanish kabi (aksariyat hollarda salbiy) ruhiy holati va iztiroblarini jismoniy jarayonlar - buzilish, sovish, yonish, qizish, qotish, portlash, qaynash kabi turli semantik maydon fe'llari (mexanik, harorat, biologik, kimyoviy va h.k) yordamida ifodalaydi. Kognitiv tilshunoslikda ishlab chiqilgan konseptual xaritalanish (G.Lakoff, M.Johnson, M.Terner) turlariga tayangan holda destruksiyani ifodalovchi fe'llarning konseptual modellarini tahlilga tortdik.

Ichki hissiyot, ruhiy holatni ifodalovchi metaforalar insonning sezgi a'zolari orqali his qilinadigan, asosan, harorat va mexanik destruksiya harakatlarini qayta idrok etilishi natijasida yuzaga keladi. Bunday metaforik ko'chimda inson emotsional holati bilan uning tanasi orasida bog'liqlik mavjud bo'lib, salbiy

[1] Hoffman R. R. What could reaction-time studies be telling us about metaphor comprehension? // Metaphor and Symbolic Activity: West Publishing Company, 1987. 1987, p.152.

[2] Нахрачева Г.Л. Метафоры эмоций в семантической структуре хантыйских глагольных полисемантов: модели движения и физического воздействия // Мир науки, культуры, образования. № 6 (85) 2020. – С. 665.

ta'sir avvalo, hissiyot makoni (idishi) bo'lgan ko'krak, yurak qismiga qaratiladi.[1] Konseptual mazmunda «his-tuyg'u»- (g'azab, alam, sog'inch kabi hissiy muhit «ishtirokchilari») jismoniy obyekt - idish ichidagi modda (energiya)ga yoki narsa-buyumga qiyoslanadi: ularni qizdirish, isitish, sovutish, sindirish, yo'qotish, saqlash, o'chirish, vayron qilish mimkin: anwärmen - (iliqlashtirmoq, qizdirmoq) – asta-sekin isib olish, biror muhitga moslashish uchun ruhiy va jismoniy tayyorgarlikni – *Manche Interpreten müssen sich erst anwärmen*; aufkochen – (qaynab chiqmoq) – ichki g'azabning birdan ko'tarilib chiqishi, avval tinchlangan mojaroning qaytadan kuchayishi – *In mir kochte die Wut auf*; kochen, sieden (qaynamoq) – o'ta, haddan tashqari g'zalablanishni, hayajon yoki kuchli bezovtalikni – *das Blut kochte ihm in den Adern; In ihm siedete es vor Wut* ifodalaydi. O'zbek tilida muqobil ravishda *yonmoq* fe'li *tutaqmoq, jahli chiqmoq*; *asabiylashib ketmoq* ko'chma ma'nolari ega. *Olimjon yotig'i bilan so'zlagan bo'lsa-da, rais yonib ketdi*. (H.Nazir, Qanotlar). Bundan tashqari, ushbu fe'l orqali g'azabning kuchayishi, avj olishi, alangalanishi aks ettiriladi. *Hozir Xalilovning nafrati yonib turibdi*. (I.Rahim, Ixlos). Hissiyotlar darajasi, jadalligining susayishini, pasayishini ifodalash uchun esa *erkalten – seine Liebe zu ihr ist erkaltet; unser Verhältnis, unsere Freundschaft erkaltet immer mehr; jmds. Herz, Lächeln erkaltet; abkühlen* fe'llari qo'llaniladi: *ihr Verhältnis war merklich, spürbar abgekühlt*.

Shuningdek, o'zbek tilidagi *sovimoq* fe'li ko'chma ma'noda ko'ngli qolib, mehr-muhabbatini, maylini, ixlosini yo'qotmoq ma'nosiga ega – ishdan sovimoq. *Darslardan sovidim, hech kim bilan ishim yo'q*. (A.Muxtor, Davr mening taqdirimda). *Muzlamoq* fe'lining ma'no ko'chishida bir-muncha kuchliroq hissiyot, ya'ni *sezgisiz holga tushmoq, qotib qolmoq* ma'nolari anglashiladi. *Qo'rqqanimdan, butun vujudim muzlab, taxta bo'lib qoldim*. (E.Raimov, Ajab qishloq).

Hissiy holatlarni ifodalashda yana bir muhim manba – qotib qolish jarayonidir. *Erstarren* fe'li dastlab jismoniy moddalar bilan bog'liq bo'lgan bo'lsa, ko'chma ma'noda u qo'rquv yoki shok holatida harakat qobiliyatining to'satdan yo'qolishini ifodalaydi. *Vor Schreck erstarrt* birikmasida hissiy zarba organizmning «muzlab qolishi» orqali konseptuallashtiriladi. Shunga o'xshash tarzda *einfrieren* fe'li ham tashqi jismoniy jarayondan ruhiy holatga ko'chiriladi: *«Ein Lächeln friert auf dem Gesicht ein»* ifodasi tirik va dinamik hissiyotning qimirlamas niqobga aylanishini tasvirlaydi. *Abtöten* fe'li hissiyotlarni tirik mavjudot sifatida tasavvur qilishga asoslanadi – *«Er versuchte, seine Sehnsucht abzutöten»* jumlasida sog'inchga qarshi ongli kurash obrazi yaratiladi. *Verdauen* esa tashqi va og'ir ruhiy tajribani asta-sekin qabul qilish va ichki tizimga moslashtirish jarayonini bildiradi, masalan: *«Er konnte den Schock kaum verdauen»*. Aksincha, *aufwühlen* yoki *«Wühlen in der Brust»* kabi ifodalar hissiy muvozanatning buzilishi va ichki beqarorlikni ko'rsatadi.

Bundan tashqari, hissiy holatning keskin pasayishi yoki ruhiy inqiroz *abstürzen* fe'li orqali ifodalanadi – *«Nach der Trennung ist er völlig abgestürzt»* jumlasida psixologik barqarorlikning yo'qolishi, jismoniy qulash metaforasi bilan beriladi. Xuddi shunday, *ausbrennen* fe'li dastlab yonish jarayonini anglatgan bo'lsa, ko'chma ma'noda ruhiy holdan toyishni va depressiv holatni ifodalaydi. Ijobiy hissiyotlarning va hayajonning haddan tashqari kuchayishi esa *«Platzen vor Stolz»* kabi ifodalarda jismoniy portlash obrazi orqali tasvirlanadi.

Ijtimoiy-siyosiy hayot bilan bog'liq metaforalar «jamiyat – yaxlitlik (butunlik)» konseptual modeli asosida kishilarning o'zaro, boshqaruv tizimi yoki hukumatga nisbatan munosabatlarini, ijtimoiy mavqe, nizolar, vakolatlardagi cheklovlar, tuzumning ichki tomondan yemirilishi va boshqa qator vaziyatlarni aks ettiradi – *die Brücken zur Vergangenheit abbrechen* – (so'zma-so'z) *o'tmish ko'priklarini buzib tashlamoq* – o'tmish bilan aloqani uzish, eski siyosatga qaytmaslik, ya'ni o'tmishdagi faoliyatni butunlay to'xtatmoq, munosabatlarni uzmoq, bir ishni boshqa hech qachon takrolamaslik va unga qaytmaslikni bildiradi. *Russlands Präsident [Wladimir Putin], so glaubt der Außenpolitik Experte [Elmar Brok], habe alle Brücken hinter sich abgebrochen* (Neue Westfälische, 02.04.2022); *Eine Familie hat in Deutschland alle Zelte abgebrochen, um ihren Traum zu leben: einen Roadtrip von Kanada nach Patagonien* (Die Welt, 18.04.2020);

Shuningdek *«Zelte abbrechen»* iborasi «yashab turgan joyini tark etmoq, (tashlab) ketmoq» - *Eine Familie hat in Deutschland alle Zelte abgebrochen, um ihren Traum zu leben: einen Roadtrip von Kanada nach Patagonien* (Die Welt, 18.04.2020); stutzen – (butani, shoxlarni kesmoq) – hokimiyat, kuch, imtiyozlarning cheklanishini kamaytirilishini ifodalaydi.

Auseinanderbrechen fe'li ham ichki uyg'unlik va barqarorlikning yo'qolishiga ishora qiladi: *«Die Regierung brach auseinander, weil die Grünen die Koalition aufkündigten…»* (Le monde diplomatique, 10.12.2010). Bunda siyosiy yoki ijtimoiy birlik bir butunlik sifatida tasavvur qilinib, u ichki taranglik sababli parchalanadi.

[1] O'sha asar, 665 b.

Ijtimoiy jarayonlar dinamikasini ifodalaydigan aufwärmen ko'chma ma'noda jamiyatdagi mojarolar butunlay tugamaganini, eski, ilgari bo'lgan kelishmovchilikni qayta boshlash, «qizdirib» yana muhokamaga olib chiqish, avjiga chiqarishni ko'rsatadi: *«Den Streit aus dem vergangenen Jahr wollte sie am Montag nicht mehr aufwärmen* (Südkurier, 15.08.2023)»; *Auch die Idee eines zweistufigen Mechanismus, wie sie der Bundesrat in der Reform 2020 vorsah, wird wieder aufgewärmt* (Bote der Urschweiz, 31.08.2023).

Backen, braten, grillen, rösten kabi yumush fe'llari, avvalo, taom tayyorlash jarayonlaridagi termik ishlov berishni anglatadi. Kognitiv-semantik jarayonda bu fe'llar ijtimoiy hayot, insonlar orasidagi munosabatlar yoki global jarayonlarga ko'chirilganda, «tirik jism – issiqlik ta'sirida o'zgaruvchi obyekt» modeli asosida yangi mataforik ma'nolarni hosil qiladi. Harorat ta'siridagi transformatsiya (yumshash, qotish, kuyish, pishish, qizarish) ijtimoiy yoki psixologik holatlarning bosqichma-bosqich keskinlashuvi, pishib yetilishi, kuchayishi yoki izdan chiqishini ifodalash uchun qulay konseptual asos yaratadi. Masalan, nemis tilida *‚Die Diskussion ist völlig ausgeartet und wurde regelrecht angebraten'* jumlasida *anbraten* fe'lining mataforik qo'llanilishi bahs jarayonining «qizib ketishi», ya'ni tarafe'lar o'rtasida kelishuv ehtimoli kamayib, tortishuv keskin tus olganini bildiradi. *‚Die Stimmung war angeheizt'* – ijtimoiy muhitning keskinlashuvi, odamlar orasidagi taranglikning ortishi haroratning ko'tarilishi orqali tasvirlanadi.

O'zbek tilida ham mojaro pishib yetildi - biror voqea, mojaro, muammo asta-sekin kuchayib, to'liq shakllanib, portlash darajasiga yaqinlashayotgani, ya'ni yaqin orada sodir bo'lishi yoki avj olishi kutilayotganini anglatadi: *G'arbdagi fuqarolik jamiyati muhitida katta mojaro pishib yetilmoqda* (kun.uz 31.10.2022). *Vaziyat qizib ketdi* – odamlar o'rtasidagi bahs jiddiylashganda, ishlar tartibsizlashganda yoki keskin pallaga kirganda, holat juda keskinlashib, taranglashib, bahs yoki mojaro kuchayib ketishini bildiradi: *«El-Klasiko» har galgidek nafaqat gollar, balki ehtiroslarga ham boy kechdi. O'tgan yakshanba kuni bo'lib o'tgan «Barselona» – «Real Madrid» o'yinida ham vaziyatlar qizib ketdi* (Zamin.uz, 28.10.2025.).

Hissiyotlar ko'pincha tabiat va inson tanasida kechadigan jarayonlari orqali tasvirlansa, kognitiv faoliyatlar til tizimida asosan hunarmandchilik, oziq-ovqat tayyorlash hamda mexanik ishlov berish sohalaridan olingan metaforalar yordamida ifodalanadi. Bu holat inson tafakkurining chuqur kognitiv tuzilmasini namoyon etadi: o'ylash, so'zlash va ma'lumotni qayta ishlash jarayonlari mavhum jarayonlar sifatida emas, balki moddiy mehnat shakllari sifatida konseptlashtiriladi. Til yog'och yoki metall kabi ishlov beriladigan material sifatida, fikrlar hazm bo'lishi lozim bo'lgan oziqa sifatida tasavvur qilinadi. Natijada kognitiv jarayonlar tana tajribasiga tayangan holda idrok etiladi. Mazkur metaforik tizimning yaqqol namunasini *durchkauen* fe'li tashkil etadi. Ushbu birlik ko'chma ma'noda muayyan mavzuni qayta-qayta muhokama qilish yoki chuqur tahlil etishni anglatadi. Metaforaning manbai sifatida oziq-ovqatni chaynash jarayoni xizmat qiladi: oziqa tanaga singishi uchun maydalanishi va qayta ishlanishi zarur bo'lgani kabi, axborot ham ong tomonidan «hazm qilinishi» uchun takroran ko'rib chiqilishi lozim. Salbiy baho esa chaynash jarayoni ortiqcha cho'zilib, endi yangi mazmun yoki bilim bermay qolgan holatlarda yuzaga keladi. Bu orqali tafakkur va fiziologik jarayonlar o'rtasidagi uzviy bog'liqlik ochib beriladi: fikrlash - hazm qilishga qiyoslanadi. *‚Er hat das Thema, den Stoff in fünf Unterrichtsstunden durchgekaut'*. O'zbek tilidagi chaynamoq fe'li esa ko'chma ma'noda salbiy jihatdan idrok etiladi: bir gapni hadeb qaytaravermoq; gapni cho'zmoq; hal bo'lgan masalani yana aylantirib muhokama qilavermoq' (Bo'taboy) O'zi ham aniq-ravshan bir so'z aytolmay, gapni chaynay boshladi. A. Qahhor, Qo'shchinor chiroqlari.

Aqliy faoliyatning yana bir muhim konseptual modeli feilen fe'li orqali namoyon bo'ladi. «Lange an seinem Konzept feilen» birikmasida ijodiy tafakkur hunarmandning puxta mehnati bilan tenglashtiriladi. Bu metafora fikrlar dastlab xom va nomukammal holatda bo'lishini, ularni aniqlashtirish, silliqlash va takomillashtirish zarurligini ta'kidlaydi. Shu tariqa kognitiv jarayon mukammallikka yo'naltirilgan uzluksiz mehnat sifatida tasvirlanadi. O'zbek tilida sayqallamoq: mukammallashtirmoq, ishlab kamolotga yetkazmoq, silliqlamoq ‚Asarni sayqallamoq. Ijodni sayqallamoq' hamda charxlamoq: O'stirmoq, o'tkirlamoq, peshlamoq Aqlni charxlamoq kabi fe'llar orqali ushbu jarayon kuzatiladi.

Me'yorlar va shaxsiy xususiyatlar qat'iy va o'zgarmas emas, balki tashqi bosim ostida shaklini o'zgartira oladigan material sifatida tasavvur qilinadi. Bu tasavvur biegen va verbiegen fe'llari orqali ham ifodalanadi: «Die Regeln zu seinen Gunsten biegen» yoki «der Charakter wurde verbogen» Ushbu metaforalar manipulyatsiya, hokimiyat va moslashuv tushunchalarini ochib beradi. Qoidalar tabiat qonunlari emas, balki ijtimoiy va madaniy talablar taqazosi bilan «egilishi» mumkin bo'lgan obyektlar sifatida talqin qilinadi. O'zbek tilida ushbu jarayon insonning o'zi yoki uning fe'l atvorini jilovlashga qaratiladi: bukmoq - sindirmoq, yengmoq, tobe qilmoq. Biroq faktlar, hujjatlar, juda ko'p odamlarning guvohliklari uning qaysarligini asta-sekin qayirib, nihoyat bukib qo'ydi (H.G'ulom, Mash'al). Huddi shu kabi buklamoq: bo'ysundirmoq, tobe qilmoq, yengmoq. Odamga

egiladiganga o‘xshamaydi bu bola, siz bir gap bilan ikki buklab qo‘ydingiz. (I.Rahim, Ixlos).

Parchalanish, vayron bo‘lish semantik maydonining yana bir muhim qatlami sinish va yirtilish jarayonlariga asoslangan metaforalardan tashkil topadi. «Eine Freundschaft zerbricht» yoki «die Regierung bricht auseinander» kabi ifodalar ijtimoiy munosabatlar va institutlarni mexanik bosim ostida sinadigan moddiy obyektlarga qiyoslaydi. Shu kabi «Do‘stlik/qarindoshlik rishtalari uzilmoq» Zerfe’leischen fe’li esa ichki vayronalikni ifodalashda qo‘llanadi: «sich mit Vorwürfen zerfe’leischen» birikmasida shaxsning o‘ziga nisbatan ruhiy tajovuzi tana parchalanishi tasvirlanadi. Shu semantik doirada zerbröckeln, zerfallen va zerfasern kabi fe’llar ham mavjud bo‘lib, ular asta-sekin yemirilish jarayonlarini ifodalaydi. Jamiyatlar, g‘oyalar yoki madaniyatlar vaqt o‘tishi bilan tosh yoki mato singari maydalanib, parchalanib boradi. Bu metaforalar moddiy bo‘lmagan tuzilmalarni moddiy buzilish obrazlari orqali tushuntirish imkonini beradi.

Yana bir asosiy yo‘nalish portlash va yorilish metaforalari bilan bog‘liq. Sprengen, explodieren va zerbersten kabi fe’llar o‘zgarishlarning keskinlik, kutilmaganlik va zo‘ravonlik xususiyatlarini ta’kidlaydi. «Die Preise explodieren» jumlasida iqtisodiy jarayon, ya’ni narx-navoning ko‘tarilishi fizik portlash orqali ifodalanadi, bu esa nazoratdan chiqish va chegaralarning buzilishini anglatadi. Ahamiyatli jihati shundaki, portlash metaforasi faqat salbiy holatlarga xos emas: ijobiy hissiyotlar ham «vor Stolz platzen» kabi birikmalarda ayni obraz manbai orqali ifodalanadi. Bu esa jadallik va keragidan ortiqlik holatini ta’kidlash uchun umumiy kognitiv mexanizm sifatida qo‘llanilishini ko‘rsatadi.

Bundan tashqari, tanaga jarohat yetkazish bilan bog‘liq metaforalar ham keng tarqalgan. Ular ruhiy va ijtimoiy darajada chuqur iz qoldiruvchi ta’sirni ifodalaydi. Bu metaforalar destruksiya tushunchasini jismoniy sathdan ramziy darajaga ko‘chiradi va shu orqali nutqning hissiy ta’sir kuchini oshiradi. «Seine Worte verwundeten ihn» jumlasida til (so‘zlar, gaplar) orqali amalga oshirilgan harakat jismoniy jarohat bilan tenglashtiriladi. O‘zbek tilida tig‘lamoq – ruhiy yoki ma’naviy azob berib, ezib, yuragini dog‘lamoq, yaralamoq ma’nolariga ega. ‚Bu o‘ylar kichik Umidni azoblar, bag‘rini tig‘lardi‘. Mirmuxsin, Umid. Tirnab tashlash orqali putur zetkayish – zerkratzen: die ständigen Zweifel zerkratzten sein Selbstvertrauen. G‘am-g‘ussa, azob-uqubatlarning insonning yuzida oddiy ajin tushurib emas, go‘yo ariq qazib katta izlar qoldirgandek ifidalanadi: Sorge und Enttäuschung hatten sein Gesicht zerfurcht.

Ko‘chma ma’noda qo‘llanadigan fe’llar tahlilida alohida ajralib turadigan muhim semantik maydonlardan biri tabiiy inqiroz va yemirilish jarayonlari bilan bog‘liq metaforalardir. Parchalanishga oid metaforalar keskinlik, portlovchanlik va fojeaviy ta’sir bilan tavsiflansa, tabiatga asoslangan obrazlar sekinlik, uzluksizlik va muqarrarlik xususiyati bilan ajralib turadi. Ushbu metaforalar orqali til o‘tkinchilik, ichki so‘nish, madaniy tanazzul yoki hissiy sovuqlashuv kabi murakkab va bevosita ko‘zga ko‘rinmaydigan jarayonlarni ifodalash imkonini beradi. Bu semantik maydonning eng samarali qatlamlaridan biri – o‘simliklar hayotiga oid metaforalardir. So‘lish va gullashning yakunlanishi bilan bog‘liq fe’llar inson hayoti, go‘zallik yoki ijtimoiy munosabatlarga ko‘chiriladi. Masalan, «go‘zallikning so‘lib borishi» obrazi yoshlik va jozibaning abadiy emasligini, balki gullar kabi vaqt o‘tishi bilan yo‘qolishini ifodalaydi. Ushbu metafora hayotning davriy va nihoyaga ega tabiatini ta’kidlab, mavhum yo‘qotishlarni aniq, ko‘z oldiga keltirish mumkin bo‘lgan jarayonga aylantiradi. Shu bilan birga *qurib qolish* jarayoni bilan bog‘liq metafora ham muhim o‘rin tutadi. *Qurish* – ho‘l, namlikdan holi bo‘lishni, quruq holga kelishni anglatadi (Ўзбек тилининг изоҳли луғати). Metaforik ma’noda esa bu jarayon insonning ruhiy yoki hissiy holatini ifodalash uchun ishlatiladi. «Ein völlig vertrockneter (unlebendig, starr wirkender) Mensch» – «qurib qolgan odam» deganda jismonan emas, balki ichki jihatdan sovigan, hayotiy quvvatdan ayrilgan, charchagan shaxs nazarda tutiladi. Bu metafora biologik jarayon orqali ruhiy bo‘shashuvni ifodalash imkonini beradi.

Chirimoq, yemirilmoq, buzilib bormoq kabi fe’llar dastlab organik moddalarning asta-sekin yemirilishini bildirsa, ko‘chma ma’noda ular jamiyat, madaniyat, qadriyatlar yoki ijtimoiy tuzilmalarga nisbatan qo‘llanadi. Bunday qo‘llanilishda tanazzul birdan yuz beradigan hodisa sifatida emas, balki ichdan boshlab, sekin-asta rivojlanadigan jarayon sifatida ko‘rsatiladi. Metaforaning kuchi ham aynan shunda – u faqat yakuniy holatni emas, balki yemirilishning davomiy jarayonini ham anglatadi. Shu bilan birga, ob-havo ta’sirida yemirilish obrazlari ham muhim semantik vazifani o‘zida jamlaydi. Tashqi omillar ta’sirida asta-sekin yemiriladigan moddalar orqali inson qiyofasi, ijtimoiy tuzilmalar yoki g‘oyaviy tizimlar tasvirlanadi. Mazkur turdagi metaforalar tashqi bosim va vaqtning obyekt ichki mohiyatga ta’sirini ko‘rsatadi: foydalanilmay yotgan narsalarning qadrsizlanishi yoki e’tibordan chetda qolishi «chirib ketishi» – *«die Akten verroteten im Keller»*, kitoblar ishlatilmay, o‘qilmay yotib qolishi «mog‘orlab ketishi»– *«Meine Bücher verschimmeln»* kabi misollar orqali ularning ichki zarar ko‘rishiga yorqin misol bo‘la oladi.

Destruksiyani ifodalovchi fe’llarning ko‘chma ma’nolari tahlilida ular orqali munosabatlar, hissiyotlar, ayniqsa, salbiy mazmunga ega obrazlarning

ochib berilishi tiborni tortadi: yemirilish, charchash va og'riq bilan bog'liq tasvirlar til amaliyotida kuchli o'rin egallaydi. Shu bilan birga, kundalik hayot va jismoniy tajribalarga tayangan sodda, ammo ta'sirchan metaforalar ham mavjud bo'lib, ular dramatik keskinlik bilan aniqlik o'rtasida muvozanat yaratadi.

Tadqiqotdagi kuzatuvlar kognitiv metafora nazariyasining asosiy g'oyalarini tasdiqlaydi: metafora - bu faqat lingvistik hodisa emas, balki inson tafakkurining tub tuzilmasidir. Vaqt, jamiyat, siyosat yoki hissiyotlar kabi mavhum sohalar aynan tana tajribalari asosida tushuniladi va izohlanadi. Keltirilgan misollardan ko'rinib turibdiki, nemis va o'zbek xalqlarida, so'z ma'nolari ko'chishi, o'zgarishi jarayoni ba'zi holatlarni hisobga olmaganda, aynan bir xil.

Rezyume. Mazkur maqolada nemis va o'zbek tillarida destruksiya semantikasi bilan bog'liq fe'llarning metaforik qo'llanilish xususiyatlari qiyosiy nuqtayi nazardan tadqiq etiladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi destruksiyani ifodalovchi fe'llarning metaforik ma'no kengayish jarayonlarini aniqlash, ularning leksik-semantik tuzilmasi va kognitiv mexanizmlarini ochib berish hamda o'zaro qardosh bo'lmagan tillarda mazkur hodisaning o'xshash va farqli jihatlarini asoslashdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun destruksiya semali fe'llarning konnotativ ma'no siljishlarini tahlil qilish, metaforik ko'chimning konseptual asoslarini aniqlash va tillararo semantik nomutanosiblik sabablarini izohlash vazifalari belgilandi.

Tadqiqot materiali sifatida nemis va o'zbek tillaridagi badiiy adabiyotlar, ilmiy matnlar hamda ommaviy axborot vositalaridan olingan namunalar tanlab olindi. Tadqiqot jarayonida leksik-semantik tahlil, qiyosiy tahlil, kognitiv xaritalash va kontekstual tahlil usullari qo'llanildi. Ushbu usullar yordamida destruksiya fe'llarining metaforik qo'llanishi orqali insonning ruhiy holati, ijtimoiy munosabatlar va tabiiy hodisalar qanday ifodalanishi tizimli ravishda o'rganildi.

Tahlil natijalari destruksiyani ifodalovchi fe'llarning metaforik qo'llanilishi har ikki tilda faol va serqirra ekanini ko'rsatdi. Bunday metaforik kengayishlar semantik siljishlarga olib kelib, destruksiya konseptining kognitiv talqinida tillararo farqlar mavjudligi qayd etildi.

Olingan natijalar nemis va o'zbek tillarida destruksiya semantik maydonini chuqurroq anglashga, qiyosiy tilshunoslik va kognitiv semantika doirasidagi tadqiqotlarni boyitishga, shuningdek, tarjima va kompyuter lingvistikasi sohasida yuzaga keladigan semantik muammolarni bartaraf etishda ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Resume. This article investigates the metaphorical usage of verbs expressing destruction in German and Uzbek from a comparative lexical-semantic perspective. The primary aim of the study is to identify the mechanisms of metaphorical meaning extension in destruction-related verbs and to reveal their semantic and conceptual characteristics across two typologically unrelated languages. The research seeks to explain how destruction semantics undergoes connotative shifts and how these shifts are motivated by underlying cognitive processes. Special attention is paid to the reasons for the expansion of the destruction semantic field and to the cross-linguistic similarities and divergences in metaphorical conceptualization.

The empirical material of the study consists of examples drawn from literary texts, academic discourse, and mass media sources in both German and Uzbek. A combination of lexical-semantic analysis, comparative analysis, cognitive mapping, and contextual analysis is employed to ensure a comprehensive examination of the data. These methods allow for a systematic exploration of how destruction verbs are metaphorically used to conceptualize abstract domains such as emotional states, social relationships, and natural or societal processes.

The findings demonstrate that metaphorical extensions of destruction verbs are highly productive in both languages. However, despite certain conceptual similarities, notable differences are observed in the scope, frequency, and cognitive motivation of these metaphors. Such differences often lead to semantic mismatches, particularly in translation practices, where literal equivalents fail to convey the intended metaphorical meaning. The study reveals that these mismatches stem from language-specific conceptual models rather than purely lexical discrepancies.

The results of the research contribute to a deeper understanding of destruction semantics within cognitive linguistics and comparative linguistics.

Резюме. В данной статье рассматривается метафорическое употребление глаголов, выражающих разрушение, в немецком и узбекском языках с сопоставительной лексико-семантической точки зрения. Основная цель исследования – выявить механизмы метафорического расширения значения глаголов, связанных с семантикой разрушения, а также раскрыть их семантические и концептуальные

характеристики в двух типологически неродственных языках. В работе объясняется, каким образом семантика разрушения претерпевает коннотативные сдвиги и какие когнитивные процессы лежат в основе этих изменений. Особое внимание уделяется причинам расширения семантического поля разрушения, а также межъязыковым сходствам и различиям в метафорической концептуализации.

Эмпирический материал исследования включает примеры из художественных текстов, научного дискурса и средств массовой информации на немецком и узбекском языках. Для комплексного анализа данных применяются методы лексико-семантического анализа, сопоставительного анализа, когнитивного моделирования и контекстуального анализа. Эти методы позволяют системно исследовать, каким образом глаголы разрушения метафорически используются для концептуализации абстрактных сфер, таких как эмоциональные состояния, социальные отношения, а также природные и общественные процессы.

Результаты исследования показывают, что метафорические расширения глаголов разрушения отличаются высокой продуктивностью в обоих языках. Однако, несмотря на определённые концептуальные сходства, выявлены заметные различия в объёме, частотности и когнитивной мотивации этих метафор. Подобные различия нередко приводят к семантическим несоответствиям, особенно в переводческой практике, когда буквальные эквиваленты не передают предполагаемого метафорического значения. Установлено, что данные расхождения обусловлены языково-специфическими концептуальными моделями, а не исключительно лексическими различиями.

Результаты исследования способствуют более глубокому пониманию семантики разрушения в рамках когнитивной и сопоставительной лингвистики.